

סימן נ'

לא תלבש

במלקט לבנות מתוך שחורות שאפילו אחת חייב, ודבר זה אף בחול אסור משום שנאמר לא ילבש גבר שמלת אישה.

ופירוש רש"י במסכת מכות (והיינו המפרש) במלקט, שערות לבנות מתוך שחורות דכיון דאדם מקפיד על שער לבן אחד שבין שערותיו שחורות כדי שלא יראה זקן אמרינן דכשהוא מלקט אותו מבין השחורות מלאכה חשובה היא לו וחייב משום גוזז כיון דחייש לגזיזה זו.

ובפסקי תוס' במסכת מכות (פסק כ"ו) כתב מלקט לבנות מתוך שחורות חייב והיינו בחור שבושת לו לבנות [דין זה ברש"י], ודוקא לרבי יהודה דמחייב מלאכה שאינה צריכה לגופה.

וכן פסק הרמב"ם (פ"ט מהל' שבת ה"ט) והמחבר (או"ח סימן ש"מ סעיף א') הנוטל שעריו בכלי כמה יטול ויהיה חייב, שתי שערות, ואם ליקט לבנות מתוך שחורות אפילו אחת חייב.

- א -

שאלה אם מותר להסיר שערות לבנות.

מי שיש לו שני שערות לבנות בגבות עיניו והוא מתבייש בכך, וגם שהם גדולים מהשחורות וכמה פעמים נסתר הראיה שלו, על ידי שהם מדולדלים בפני העינים, ויש לו צער מזה, אם מותר להסירם.

תשובה

במסכת שבת (דף נ' ע"ב) איתא בשביל צערו מותר ואין בו איסור משום לא תלבש, וכתב בתוס' (ד"ה כשביל צערו) ואם אין לו צער אחר אלא שמתבייש לילך בין בני אדם שרי דאין לך צער גדול מזה.

ובמסכת שבת (דף צ"ד ע"ב) ובמסכת מכות (דף כ' ע"ב) איתא הנוטל מלא פי הזוג בשבת חייב, וכמה מלא פי הזוג שתיים, רבי אליעזר אומר אחת, ומודים חכמים לרבי אליעזר

וזה דווקא לענין שבת אבל במה שאמר הגמרא ודבר זה אפילו בחול אסור משום שנאמר וכו' יש מחלוקת הרמב"ם והראב"ד אם הוי חיוב מלקות, או רק איסור דרבנן, או דשער אחד אינו אסור כלל, והגמרא דבחול אסור היינו במלקט ב' שערות לבנות מתוך השחורות.

דהרמב"ם (פי"ב מהל' עכו"ם ה"י) כתב המלקט שערות לבנות מתוך השחורות מראשו או מזקנו, משילקט שיערה אחת לוקה, מפני שעדה עדי אשה, וכתב בהשגת הראב"ד וז"ל א"א לא מחזור שיהא לוקה באחת שלא אמרו אלא אסור ועוד מאי עדי אשה איכא בחדא והא לא מינכרא מילתיה כלל.

וכתב בכסף משנה על הראב"ד, יש לתמוה דהא חזינן דבגמ' דעל אפילו אחת קאמר ודבר זה אפילו בחול אסור משום שנאמר לא ילבש גבר וכו', וי"ל דהראב"ד סובר דיש לפרש דכשאמרו ודבר זה אפילו בחול אסור על מלקט לבנות מתוך שחורות קאי, לא על אפילו אחת, וכך פירוש דבריו ולא מחזור שיהא לוקה באחת שלא אמרו אלא אסור ולא אמרו חייב, ועוד דאפשר לפרש דלא קאי אסור על אפילו אחת דמאי עדי אשה איכא בחדא וכו',

ולדעת רבינו יש לומר דבחדא נמי מינכרא מילתא ולמד רבינו לצובע בהוא הדין ואפשר דבשום דוכתא איתיה.

ונראה דלומד דלהראב"ד הוא רק איסור ולא מלקות ובאחד אין אפילו איסור דלא מינכרא ובשתיים מינכרא ואסור, ויש ליישב.

ובריטב"א במסכת מכות (דף כ' ע"ב ד"ה ודבר זה) כתב וז"ל ודבר זה אפילו בחול אסור משום שנאמר לא ילבש גבר שמלת אשה, לישנא דמשום שנאמר משמע דלא איסור תורה קאמר אלא איסורא דרבנן ואתיא כרבנן דפליגי עליה דר' אליעזר בן יעקב דאמרי במסכת נזיר (דף נ"ט ע"א) דלא ילבש גבר שמלת אשה כפשוטו בבגדים המיוחדים לנשים ולא בשום זיון אחר, אבל ר' אליעזר בן יעקב אמר התם שכל זיון הנוהג באשה אוסר הכתוב ובכלל לאו זה לדבריו שלא תצא בכלי זיין למלחמה כדאיתא התם, ובספר המצות פסקו הלכה כר' אליעזר בן יעקב שמשנתו קב ונקי, ואונקלוס תרגם כן (דברים קפיטל כ"ב פסוק ה') לא יהא תיקון זיין דגבר על איתתא ולא יתקן גבר בתיקוני איתתא, והא דאמרינן התם העברת שער מדברי סופרים כרבנן אתיא ודלא כר"א,

ואפשר דהא דהכא אסור מן התורה
קאמר ולא דק בלישניה ואתיא בר'
אליעזר בן יעקב, וכבר הארכתי בה
הרבה במקומה במסכת נזיר וגם בכאן
במהדורא קמא בס"ד.

ועיין בטור (יו"ד סימן קפ"ב) שפסק
כהרמב"ם דחייב אפילו אם
ליקוט שער לבן אחד מתוך השחור.

ובבית יוסף מביא הרמב"ם ומה
שהקשה עליו הראב"ד וכתב,
ונראה לי דהרמב"ם למעמיה דפסק
הלכה כרבי אליעזר בן יעקב דמחייב על
המתקן בתיקוני אשה, ואע"פ שבפרק
המצניע ובפרק אלו הן הלוקין לא אמרו
אלא אסור, היינו משום דלא בעי למיחת
נפשיה לפלוגתא דרבי אליעזר בן יעקב
ותנא קמא, אבל הא ודאי לדידן דקיימא
לן כרבי אליעזר בן יעקב חייב מלקות
הוא, ומה שכתב ועוד מאי עדי אשה
איכא בחדא וכו', תיקשי לדידיה הא
בהדיא אסר תלמודא באחת, ואע"פ
שהוא ז"ל מפרש דאיסורא בעלמא
קאמר ולא מלקות, מכל מקום כיון דלאו
עדי אשה הוא משום דלא מינכר כלל
לא הוה ליה לאיתסורי כלל לפי דעתו
ז"ל, ומה שכתב דלא מינכר מילתא כלל
אומר אני דמשכחת לה דמינכר טובא
וכגון אדם שכל שער ראשו שחור
ונראה בו שער אחד לבן, ומכל מקום

הרמב"ם אף בשיש בו כמה שערות
לבנות מיירי דכיון דתיקון אשה הוא
במקום שעשוי להיות ניכר ונראה
דהיינו בראש או בזקן לוקה.

ועוד כתב הטור (ריש סימן קפ"ב) וז"ל
העברת תער בשאר הגוף ובית
השחי ובית הערוה פירש רבינו תם
שדינן שוה שאסורין בתער ומותרין
במספרים, ויש אומרים דוקא בשאר
הגוף מותר במספרים אבל של בית
השחי ושל בית הערוה אסורין אפילו
במספרים וכן היא מסקנת אדוני אבי
הרא"ש ז"ל.

ועיין שם בבית יוסף שכתב ומאחר
שהרי"ף והרא"ש והרמב"ם
מסכימים לאסור אין לחקל, ומכל מקום
משמע שכל מספרים האמורים בענין זה
כעין תער הם אבל שלא כעין תער
אפילו בית השחי ובית הערוה שרי,
דבכהאי גוונא לא הוי תיקון אשה כלל,
וכן נראה מדברי הרא"ש וסמ"ג.

והרמב"ם (פי"ב מהל' עבודת כוכבים ה"ט)
איתא העברת השיער
משאר הגוף כגון בית השחי ובית
הערוה אינו אסור מן התורה אלא
מדברי סופרים והמעבירו מכין אותו
מכת מרדות וכו', ומותר להעביר שיער
שאר איברים במספריים בכל מקום.

ועיין במחבר (סעיף ו') שלא כתב רק אסור ללקט אפילו שער אחד לבן מתוך השחורות משום לא ילבש גבר.

ועל זה השיג הבאר הגולה וז"ל יש לתמוה על המחבר דנקט לשון איסורא גרידא, דהא בבית יוסף פסק כהרמב"ם דחייב משום לא ילבש גבר ולוקה, והשיג על השנות הראב"ד ודחה סברתו, אלא שצ"ל שאסור ר"ל מן התורה ולוקה, ומכל מקום היה לו לפרש.

ונלענ"ד לתרין דהמחבר (שם סעיף א') כתב המעביר שער בית השחי ובית הערוה אפילו במספרים כעין תער היו מכין אותו מכת מרדות וכו' ומותר להעביר שער שאר אברים במספרים בכל מקום.

וצריך לומר דהמחבר מיירי כאן בשאר מקומות בגוף ולא בראש או בזקן ובזה אפשר יהא איסור ולא חיוב כיון דאינו במקום ניכר ונראה.

דהמחבר מיירי כאן בשאר מקומות בגוף ולא בראש או בזקן ובזה אפשר יהא איסור ולא חיוב כיון דאינו במקום ניכר ונראה.

נמצא מכל זה דבראש או בזקן אליבא דהרמב"ם חייב אפילו מלקט

שערה אחת לבנה מתוך שחורות, בין ביש אחת ואפילו יש ב' ולוקט רק אחת.

ולראב"ד (לפי הכסף משנה) ביש רק אחת פשטות רק אסור, וביש ב' ונוטל אחת אינו כלום, דכל האיסור משום שמיפה עצמו ובנוטל אחת ומניח האחרת אינו מיפה עצמו כלל, ממילא בשאלה שלנו יש להסתפק אי מדמינן לה לראש ולזקן ממילא יהא חיוב מלקות להרמב"ם וממילא יהא לה לשער של שאר הגוף ואם אומרים דבשאר הגוף אפילו לבנות מתוך שחורות הוא רק דרבנן אם כן במקום צערא של בושת נאמר דלא גזרו, ועוד אפשר דאפילו נאמר דגבות עיניו נכלל בשער הראש מקום ניכר ונראה אפילו הכי זיל בתר טעמא, דטעמא כמ"ש הרמב"ם מפני שעדה עדי אשה, אבל כאן דהוא עושה רק משום צער אפשר דאינו אסור, אפילו דליפות הו"ל איסורא דאורייתא.

ובמסכת נזיר (דף נ"ט ע"א) איתא בעא מיניה רב מרבי חייא מהו לגלח, אמר ליה אסור, אמר ליה והא קא גדל, אמר ליה בר פחתי זמן יש לו כל זמן שהוא גדל נושר, ופירוש רש"י מהו לגלח, במספרים בית השחי. והא קא גדל, וקא מצער ליה לאינש. בר פחתי,

בנו של תלמיד חכם. גבול יש לו, לאותו שער כיון שגדל יותר ממה שאדם יכול לסובלו נושר מאליו.

וכתב התוס' (ד"ה והא קא גדיל) והואיל וסופו ליגדל ולצער אותו אף כשיגלחנו אין זה קרוי תיקון ונוי שאינו מגלח אלא לינצל מצערא.

ובתוס' (ד"ה גבול יש לו) כתב שאינו גדל והולך כשיער הראש וליכא צערא, משמע כשאין אדם מתכוין לנוי אלא לינצל דלית ביה משום בלי גבר, ואם כן המסתכל במראה כדי שלא יחבול בעצמו שרי, וכן אומר הר"ף שרבו הר"ר שמואל מאויר"א היה מסתפר במראה.

נמצא מזה דאם גדל יותר ממה שיכול לסבול היה מותר משום צער, וכל שכן בגבות עיניו שמצער אותו כשהיא מדולדול לפני העינים, ואפשר בדרך זה מותר להסירו.

אבל בבית יוסף (סעיף ד') הביא תשובת הרשב"א (ח"ה סימן רע"א) וז"ל שאלת מי שיש לו חטטין בבית השחי ובבית הערות ומצטער מצד השער ואם יעבירו רפואה קרובה, תשובה מסתברא דמותר דאינו אלא מדרבנן, ובמקום שצריך רפואה לא אמרו ע"ש, משמע מזה דלא גזרו משום רפואה או

צער רק היכא דאינו אלא מדרבנן אבל כאן דאפשר דהוא מדאורייתא צ"ע.

וישוב מצאתי בשו"ת שואל ומשיב (מהדו"א ח"א סימן ר"י) שאלה באיש צעיר לימים שאירע לו מקרה שנתלבן השערות של חצי זקנו בצד אחד, והוא ירא וחרד לדבר ה', ובא לפני מכ"ת לשאול אם מותר לו לצבוע השערות לבנות שיהיו שחורות מחמת שיש לו בזיון וצער בין בני אדם.

ועיין שם שהאריך וסיים מכל מקום לדינא כיון דברוב הפוסקים נראה שאינו רק איסור מדרבנן, ולא קיי"ל בר' אליעזר בן יעקב, ואף שבאמת משנת ר' אליעזר בן יעקב קב ונקי וכו' על כן מי שרוצה לסמוך על רוב הפוסקים שהם רובא דמינכרא דלא ס"ל כרמב"ם ואם כן אינו רק איסור מדרבנן ויוכל לסמוך בזה כמ"ש מעלתו, וחרבה נשתייר בקולמס ואין הזמן מסכים להאריך.

ממילא בנידן דידן בגבות עיניו שאפילו להרמב"ם אפשר שאינו מן התורה, ממילא במקום צער אין לאסור, וגם אפשר להצטרף דאם יכול להסירו על ידי עכו"ם או אשה, דהא פסקינן כל שישנו בהשחתת זקן ישנו בהקפת פאת הראש, והני נשי הואיל וליתנהו

משום לא ילבש אך תקנתו שיצבע
שיהיה כולו לבן דבזה אין שום איסור
כלל, כמבואר בבית יוסף (סימן קפ"ב)
וז"ב.

וגם תמחתי איך עלה על דעתו להתיר
אפילו איסור דרבנן במקום שיכול
להסיר חרפתו במה שיגלח על ידי סם
כמו שנוהגין בכל מדינות אשכנז, דאין
בזה שום איסור כלל, וגם בגבות עיניו
יוכל להתחבל שלא יוכר היטב, אבל ח"ו
להתיר איסור לאו בתורה, והרבה יש
להסתפק אם הוא מביזרא דג"ע דיהרג
ואל יעבור להרבה שיטות, ולכן ח"ו
להקל.

ובנמוקי יוסף (סוף מכות) מצאתי שכתב
וז"ל והא קא גדל ואין כאן
תיקון אשה שאינו עושה אלא להנצל מן
הצער עכ"ל, הרי דאם לא כיוון רק
להנצל מצער לא מיקרי לא תלבש, וכן
נראה מגמרא פרק במה טומנים (שבת
דף נ' ע"ב) דאם מפני צער שרי, והתוס'
שם (בד"ה בשביל צערו) כתבו דמפני ביוש
בני אדם מותר ואינו מיקרי לא תלבש,
והנראה מדבריהם הוא דאם עושה
ליפות הוי לא תלבש שכן דרך אשה
ליפות, אבל אם אין עושה רק משום
צער לא משום יפוי לא מיקרי לא
תלבש, ובאמת צע"ג בזה לכן ראוי
לעשות ע"ד שכתבתי.

בהשחתת פאת זקן ליתנהו בהקפת
פאת ראש, ותנן נמי כל מצות לא
תעשה בין שלא הזמן גרמא בין שהזמן
גרמא אחד האנשים ואחד הנשים
חייבין חוץ מבל תקיף ובל תשחית ובל
תטמא למתים, ממילא כאן דהלאו דלא
ילבש גבר שמלת אשה לא שייך בנשים
אפשר להצטרף עוד סניף להתיר במקום
צער בדרבנן.

ואחר שכתבתי כל זה מצאתי בשו"ת
דברי חיים (יו"ד ח"ב סימן ס"ב)
וז"ל ע"ד שאלתו אם מותר לאיש
שנתלבנו חצי זקנו וגבות עיניו וחצי
השני נשארו שחור אם מותר לצבעם
ומעכ"ת נוטה להקל, ותמוה לי טובא
הלא כל ההיתר של הרשב"א ותוס'
(הובא בבית יוסף קפ"ב) בצריך לרפואה או
כל גופו הוא רק משום דס"ל העברת
שער הוי מדרבנן אבל אם היה
מדאורייתא אסור לעבור על לאו, והנה
במלקט שחורות מתוך לבנות כתב
הרמב"ם ז"ל דלוקה, וכן פסק הראב"ד
דבהרבה שערות לוקה כמבואר
בהשגות, וכן פסק הטור (יו"ד סימן קפ"ב)
אם כן בודאי אין חכמה ואין עצה אפילו
במקום כבוד הבריות אסור.

והנה בחפזי לא מצאתי מי שיחלוק על
הרמב"ם והראב"ד והטור הנ"ל
אם כן בודאי אסור לצבוע שחור ולוקה

ואחר כתבי כל אלה נלענ"ד דכ"ע
 ס"ל דאם אסור ללקוט מה"ת
 לבנים מתוך שחורות אסור אפילו ביש
 לו צער, ורק הגמרא שם במסכת שבת
 בפרק במה טומנים הנ"ל דהותר מפני
 צער, ולכאורה קשה הא כל הפוסקים
 הסכימו גבי מראה וכל מקום באם נשים
 ואנשים עושים דבר זה לא שייך לאו
 דלא ילבש כיון שבמקום זה גם אנשים
 נזהגים כן, וק' מר זוטרא (בשבת דף הנ"ל)
 שראה שדרך גם אנשים לעשות כן אם
 כן למה לא עשה גם הוא, אלא ודאי
 שאותה ברייתא הנ"ל לא ס"ל חילוק
 בדבר דתלי' בזה רק מי שעושה דבר
 ליפות עצמו שייך לא תלבש ולכן באם
 מכוין רק שלא להצטער עצמו דאז אין
 כלל הלבשת שמלת אשה דהא גם
 אנשים עושים כן ורק האי תנא ס"ל
 דאסור ליפות עצמו, ולכן באם אינו
 מכוון ליפות עצמו מותר, ולזה כתבו
 התוס' באם בושח לו מבני אדם גם כן
 מיקרי צער, וכן כתב המרדכי.

אך כל זה להך ברייתא או בנטילה
 שאינו רק מדרבנן אפילו לדין נמי
 מיקל שער בית השחי וערוה כאשר
 פסקו רוב הפוסקים, אבל בנוטל או
 צובע הלבנות לשחור דהוא מדאורייתא
 ודאי אסור אפילו שהוא מצער, ולכן
 בודאי ללקוט לבנים מתוך השחורות או

לשחור אסור ובפרט כיון דאית ליה
 תקנה אחריתי כנ"ל ורק שרוצה לנוי
 ויפוי לילך בשערות שחורות בודאי
 עובר על לא תעשה כיון שהיה יכול
 להסיר הצער ולגלחו על ידי סם כנ"ל
 ולכן לכו"ע אסור, והנמוקי יוסף תפס
 לישנא דגמרא דשבת אבל גם הוא ס"ל
 לאסור במלקט או בצובע שחור וזה
 ברור.

וי"ל דגם ברייתא דגלדי מכה דפרק
 במה טומנים הנ"ל אינו מתיר
 משום צער רק דבר שאינו כלל בגדר
 שמלת אשה שכל אנשים נמי עושים כן,
 רק הברייתא אמר דכל ליפות מקרי לא
 תעשה ולכן אם אינו עושה ליפות רק
 להציל הצער לא מיקרי שמלת אשה
 שהרי אנשים נמי עושים כן אבל בפניו
 שהוא ממש שמלת אשה ובלאו כו"ע
 מודים שאסור אפילו במצער כנ"ל.

ועיין בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סימן
 קע"ב) ולפי ענ"ד הרמב"ם
 והראב"ד לא פליגו כלל, דהרמב"ם
 מיירי בשאין לו אלא שער א' לבינה בין
 השחורות, ולכך אם תולשו עובר בלאו,
 אבל הראב"ד מיירי שיש שם הרבה
 לבנות ותלש רק אחד מהם ואז בוודאי
 אינו עובר בלאו, ואז גם הרמב"ם סובר
 דאינו עובר בלאו, ואפשר דלפי זה אין
 כאן איסור כלל לפי דעת הראב"ד, וכן

מסתבר, וכן כתב המנחת חינוך שם במצוה זו, שהרי כל האיסור שלא ילבש גבר שלא יתלוש שערות לבנות מתוך השחורות מפני שהוא מתיפה עצמו כנשים ואז שייך הלא תעשה דלא ילבש וכו', אבל אם מיירי שיש שם שערות הרבה לבנות ואם תלש אחד מהם אז בוודאי אינו מתיפה במה שלקח אחת, לכן אפשר בסברא השני של הראב"ד, דאפילו איסור אין בו, ויהיה איך שיהיה טעם שכתב מעלתו אינו מספיק בין אם נאמר כמ"ש הב"ח דהוי רק חצי שיעור ובין אם נאמר כסברתי דבכה"ג אפשר דהוי לאו דלא ילבש וכו' ואם כן הוא בוודאי אסור.

ובערך ש"י (יו"ד סימן קפ"ב) כתב ולע"ד נכונים דברי ראב"ד ומשיג מגמרא וסברא, מגמרא אם איתא דלקי הל"ל חייב משום לא ילבש, ומסברא מה עדי אשה איכא בחדא, וע"כ צ"ל דודאי מלקט הרבה שערות לוקה אבל אחת לבד מה עדי איכא ואינו אסור רק משום לתא דלא ילבש כיון דמלקט טובא חייב או מגזרה או משום חצי שיעור דחזי לאצטרופי, וזה מדוקדק בגמרא דאמר אף בחול אסור משום שנאמר, דהל"ל אסור שנאמר, אלא ר"ל דאינו ממש הלאו רק אסור משום לתא דלא ילבש וכו'.

ובשו"ע כאן כתב אסור לאיש ללקט אפילו שער אחד לבן, וכתב באר הגולה יש לתמוה על מה דנקט לשון אסור גרידא דהא בבית יוסף פסק כרמב"ם דחייב משום לא ילבש ולוקה, ולע"ד משום דבהנם דחה השגות ראב"ד חזר בו כשסתם השו"ע, דכן דרכו כמ"ש ביד מלאכי בכללי שו"ע בשם כמה גדולים, אך בחינוך (מצוה תקמ"ג) פסק דצבע שער אחד לוקה, ולעשות משום רפואה או בזיון, בדרכי משה הביא ממרדכי (פרק כמה טומנים) דבני אדם שיש להם ריבוי שערות ביד ובושין להתראות בין אנשים מותר להסירן דאין לך צער גדול מזה עכ"ל, מזה אין ראיה לנ"ד לצבוע כל שער שחור משום דבוש לילך בין הבריות וגדול כבוד הבריות, דבנידון המרדכי רק איסור דרבנן בגילוח שער מאברים וכו'.

וחכם אחד רצה לומר שישחיר שעריו על ידי גוי כיון דניקף דלא מסייע אינו לוקה דאין בו מעשה, אם כן בשב ואל תעשה מותר מפני כבוד הבריות בזקן דמתעלם בברכות (דף כ'), ומעות הוא דנחי כשאינו מסייע לא חשיב מעשה ללקות מכל מקום עושה חדשות ואומר לגוי ועושה, וזקן דמתעלם שאני דנשאל על ענין הראשון ואינו מחדש דבר, ומשום כבוד הבריות אינו מוכרח

לעשות חדשות, ואי אפשר ללמוד לקולא רק בכיוצא בו ממש, ועוד כמו לובש כלאים פושט אפילו בשוק משום דחשוב קום ועשה כל זמן שנושא הכלאים עליו ואינו פושט, הכי נמי נושא הצבע עליו ואינו מעבירו הוי כהולך מלובש בו, ובמכות (דף כ"א ע"ב) ר"א אמר אפילו לא היה פושט כלום אלא ששהה כדי לפשוט וללבוש חייב על כאו"א, וכתב ריטב"א שם הא דלא חשיב לאו שאין בו מלקות דכיון שהיה יכול לפשוט ואינו פושט ועמד במלבושו חשוב מעשה דבכלל לא תלבש דאמר רחמנא שלא יעמוד לבוש, וזה חשוב לו כל שעה כאלו לבוש וכו'.

אח"כ יצא לאור שו"ת שואל ומשיב ודברי חיים ודעתם לאסור לצבוע שחור עי"ש בשואל ומשיב ^{אוצר החכמה} דכתב ג"כ דאף דכאן אינו מתכוין רק להנצל מצער מכל מקום אין זה ניכר ולראות עינים נראה שעושה לתיקון, ומה שסיים שם דלרוב הפוסקים אינו רק איסור דרבנן ולא קי"ל כר' אליעזר בן יעקב, תמחני דאדרבא לצבוע שערו לכו"ע אסור מדאורייתא, וכן פסק רמב"ם וטור ושו"ע, ובדברי חיים כתב ג"כ דלכו"ע אסור מן התורה, ואח"כ יצא לאור שו"ת מהר"י אשכנזי ואוסר ג"כ (בחיו"ד סימן י"ט).

וכן כתב בשו"ת מהר"י אשכנזי (יו"ד סימן י"ט) נידון איש א' רך בשנים ועמים בתורה וירא שמים חצי ראשו וחצי זקנו שערותיו שחורות לפי ערך שנותיו כמה סדורות, והחצי ממנו והלאה נתלבנו שערותיו ונפלאה בעיני כל רואיו, ורבים מעמי הארץ תולים עיניהם ומסתכלים בו, ויהי לו לבושה וכלימה, וגם בבני היהודים בבואו לבית הכנסת הם המדברים ממנו ואיכא ביטול ושיחה בפי הבריות, ומתוך כך כת"ה האריך הרחיב בפלפול רב למעניתו האם יש הכשר לרפאותו, ושיחר פני בדבר הזה להגיד לו דעתי אם יוכשר בעיני להתיר לו לצבוע צד הלבן שבו לתקן ולהסיר מראשו נגעו ומזקנו מחמת רוב הבושה וכלימה נגד אנשי מקומו היושב בתוך עמו, היש עצה עמו.

מגודל הנחיצה יומא דמעצרתא תפשת מיעוט תפשת אם ליפות עצמו בצמיחות ראשו וזקנו לשנות וזו תיקון דרך הבנות לצבוע שערות לבינות, ואת זכר להשחיר, חס מלחזכיר, מי יקל ראש לעבור על לאו שבתורה המבואר בגמרא ערוכה ושמורה בשבת (דף צ"ד) ומכות (דף כ'), וכן פסק רבינו הרמב"ם ז"ל, והראב"ד ז"ל משיגו, אך על שיערה אחת מטעם דלא מינכר דעל

זה לא נאמר אלא אסור אבל על הרבה דמנכר הוי עדי אשה גם לדידיה חייב מלקות, וכן הסכימו רוב הפוסקים קדמאי ובתראי דהוי איסור מה"ת, וכי בשביל שאנו מדמין נעשה מעשה לעשות סמיכה מדברי תוס' בשבת (דף נ') גבי מגרר גלדי צואה וגלדי מכה אם לצערו פטור, ובתוס' שם אם מה שמתבייש בין בני אדם לצער גדול מיקרי.

ואין דמיונו עולה יפה שחרי שם אמרו דגם אם ליפות ומתכוין לכבוד קונו שפיר דמי, ודוקא התם בגלדי צואה למכה הנמאם בעיני כל רואיו ולא נאווה להביט אל מראהו, והני דמפנקי בודאי סגרו עיניהם מראות, והשתא צא ולמד ק"ו השתא התם אם מתכוין ליפות עצמו אסור ק"ו במה שאינו דבר מאוס רק חידוש ופלא והרחק לא ירחיקו שום אדם ממנו רק משינוי הטמון באיש בגידול שערו בראשו ובזקנו איך נתחלק לשני חלקים.

לא ידעתי לדון בזה לדמות לרפואה מפני צערו שרבים מסתכלין בו כיון שאין בזה שום שמץ מיאוס וניול מה שיש בגלדי צואה ומכה, וגם שם אינו אלא דוקא בדבר שאינו אלא מדברי סופרים, משא"כ בדבר מדאורייתא שמן הדין לוקה עלה איככה נוכל למצוא היתר על שערות לבנות הצמח בו ורצונו ליפות עצמו לצבען ולהשחירן.

והנה גם במרדכי פרק במה טומנין כתב וז"ל ונראה מי שיש לו ריבוי שער על ידיו ומפני זה בוש מלשבת בין אנשים מותר להסירם דאין לך צער גדול מזה, הובא דבריו גם בהב"ח (סימן קפ"ב) יעיי"ש, ולדעתי גם מזה יש לחלק קצת מנידון דידן, דהתם בושים להיראות בין אנשים דקצתם לא יכלו להביט אל גלילות ידיהם בריבוי שער לכן בושו ויכלמו וצער גדול הוא, אבל העיקר דשם מותר מחמת דאינו אלא זהירות איסור מדבריהם ובמקום צער לא גזרו, ובשו"ע מבואר דשאר אברים מותר להעביר השער במספרים כעין תער ולא בתער, ובים של שלמה (פרק מ"ח סימן ט"ז) מבואר דבשאר אברים אפילו בתער מותר במקום צער כנ"ל, אבל בנידון דידן בראשו וזקנו אין למצוא היתירא ויפה מסיק כת"ח לאיסורא.

וגם מה שחתר חתירה על ידי קטן ואשה ונכרי, הנה מה יענה בלבישת שעטנו היכול לפטור עצמו כאשר ילבישהו קטן אז לא יעבור על הלאו דלא תלבש, ועיין בתוס' יבמות (דף צ' ע"ב ד"ה כולו נמי) אחר העטיפה אם הוי כלאו שאין בו מעשה ע"ש, ישתקע הדבר וכל הפוסקים מדשתקו ולא חלקו אם ליקט בעצמו השערות

לבנות מתוך שחורות או על ידי אחרים, וזיל בתר טעמא והבן.

אך זאת עצה היעוצה לעשות כולו הפך לבן וללבן גם החצי של שחורות ויהיה מלא זקנה עד שיבה וזקנה ובזה ינצל מכל בושה וכלימה, וגם לדעתי כל עיקר הבושה היא בראשית השקפה טרם יהיה מורגל בין אנשי עירו, ומה שכתב בספר שואל ומשיב להחזיר לא שמייע לי כלומר לא סבירא לי הואיל דרוב הפוסקים סוברים שהיא מדאורייתא דהלכה כר' אליעזר בן יעקב מי יקל בזה, בפרט שאין כאן משום רפואה ולא לכלימה לנצח, על כן הנני מן האוסרים לצבוע הלבינות לשחורות וכן יעשה כאשר דברתי.

ועיין בירושלמי במסכת שבת (פ"ו ה"א, דף י"ט ע"ב) אין רואין במראה בשבת, אם היתה קבועה בכותל רבי מתיר וחכמים אוסרין, רבי אחא בשם רבי בא טעמא דהדין דאסר, פעמים שהיא רואה נימא אחת לבנה והיא תולשתה והיא באה לידי חיוב חטאת, והאיש אפילו בחול אסור שאינה דרך כבוד.

ופירוש בקרבן העדה אין רואין במראה, לפי שהרואה במראה אינו צריך אלא לתקן שערות ראשו

וזקנו וחיישינן שמא יראה נימין המדולדלות שאינן שוות עם שאר השער ויגלחם עם המראה שהיא של נחושת שאפשר לגלח בה את השער. טעמא, דמאן דאוסר אפילו במראה הקבועה אע"ג דאינו יכול לבא לידי חילול על ידי נטילת שער במראה. והיא תולשתה, בידה שלא תהא נראית כזקנה. והאיש אפילו בחול אסור, לראות במראה שנאמר לא ילבש גבר שמלת אשה דמתרגמינן לא יתקן גבר בתיקוני איתתא.

ובתוס' במס' ע"ז (דף כ"ט ע"א ד"ה המסתפר מעובד כוכבים רואה במראה) איתא תניא בתוספתא פ"ג ובירושלמי דפירקין ישראל המסתפר מעובד כוכבים רואה במראה מן הכותי אין רואה במראה, פירוש לפי שאינם חשודים על שפיכות דמים, ואיתומא של בית ר"ג שהיו רואין במראה פירוש אף מן הכותי מפני שהיו זקוקין למלכות שאסור לאיש לראות במראה, ונראה כי הטעם משום לא ילבש גבר שמלת אשה דמתרגם לא יתקן גבר בתיקוני איתתא, והא דתניא בפרק שואל (שבת דף קמ"ט ע"א) אין רואין במראה בשבת ומפרש בגמרא במראה של מתכת מפני שאדם עשוי להשיר בה נימין המדולדלות, ומשמע דוקא בשבת הא בחול שרי

במספרים לא שכיח בהו הזיקא שרי אם
יש עמו אחר.

- ב -

**אם מותר לגלח על ידי אשה או
גוי.**

ועתה אבאר במה שכתבתי בשם
השואל ומשיב להצטרף סניף של
היתר על ידי אשה או עכו"ם, ובשו"ת
מהר"י אשכנזי הנ"ל שחולק עליו.

דבמסכת גזיר (דף נ"ז ע"ב) איתא אמר
רב הונא המקיף את הקטן
הרי הוא חייב, אמר ליה רב אדא בר
אהבה לרב הונא לדידך מאן מגלח להון,
אמר ליה חובה, תקבריגון חובה לבניה,
כולהו שני דרב אדא בר אהבה לא
אקיים ליה זרעא לרב הונא, מכדי
תרוייהו סבירא להו הקפת כל הראש
שמה הקפה במאי קמיפלגי, רב הונא
סבר לא תקיפו פאת ראשכם ולא
תשחית את פאת זקנך, כל שיש לו
השחתה יש לו הקפה, והני נשי הואיל
וליתנהו בהשחתה ליתנהו נמי בהקפה,
ורב אדא בר אהבה סבר אחד המקיף
ואחד הניקף במשמע, ואיתקש מקיף
לניקף כל היכא דניקף מיחייב מקיף נמי
מיחייב והאי קטן הואיל והוא גופיה לאו
בר עונשין הוא דמיחייב מקיף נמי לא
מיחייב.

התם באשה איירי ואדם לאו דוקא
דאיש אסור בכל ענין, וכן משמע
בירושלמי דמפרש טעמא דאין רואין
במראה דפעמים שהאשה רואה נימא
אחת לבנה ותולשה ובאה לידי חיוב
חטאת.

ומפיים בה והאיש אף בחול אסור
שאינו ^{התורה} דרך כבוד ג' דברים
התירו לבית רבי שיהו רואין במראה
ושיהו מספרים קומי ושילמדו לבניהם
חכמת יון שהם זקוקים למלכות ואין
לדחות דהא דקאמרי אף בחול אסור
קאי אהשרת נימין ללקט לבנות מתוך
שחורות, דה"נ אמרינן פרק המצניע
(שם דף צ"ד ע"ב) המלקט לבנות מתוך
שחורות אפילו אחת בשבת חייב ודבר
זה אף בחול אסור משום לא ילבש דהא
מדקא מייתי עלה התירו לבית רבי
לראות במראה משמע דהא דאסור
בחול לראות במראה הוא, ומיהו אינו
אסור כי אם להתנאות דעבר משום לא
ילבש גבר אבל להסתפר ולגלח ולראות
במראה שלא יחבל בעצמו או משום
מיחוש עינים ודאי מותר.

ובוחן לבות הוא יודע והלכה למעשה
דאסור להסתפר מעובד כוכבים
אלא אם כן רואה במראה ואפילו
ברשות הרבים מדקא אמר רב חנא
תיתי לי דעברי אדרבי מאיר ודוקא
בתער דשכיח ביה הזיקא בקל אבל